

Conjunctuurbericht

Centraal Bureau voor de Statistiek

augustus 2000

- **Algemeen: toenemende spanningen**
- **Economische groei: 4,1%**
- **Vacatures: recordaantal**

Algemeen

De Nederlandse conjunctuur blijft zich positief ontwikkelen, maar een aantal indicatoren wijst wel op toenemende spanningen in de economie. Het volume van het bruto binnenlands product (BBP) is in het tweede kwartaal 4,1% groter dan in hetzelfde kwartaal van 1999. Zowel de consumenten als de producenten blijven positief gestemd over de economie. Het accent bij de economische groei verschuift van de binnenlandse consumptie naar met name de uitvoer. De groei van de consumptieve bestedingen loopt iets terug, al blijft de toename hoog. De groei van de buitenlandse handel in het tweede kwartaal is voor het vijfde opeenvolgende kwartaal toegenomen. De aanhoudende hoogconjunctuur zorgt in toenemende mate voor krapte op de arbeidsmarkt. Het aantal openstaande vacatures bereikt eind maart een recordhoogte. De geregistreerde werkloosheid neemt in de periode mei-juli verder af en is in twintig jaar niet zo laag geweest. De inflatie loopt in juli op, deels als gevolg van duurdere brandstoffen.

Economische groei

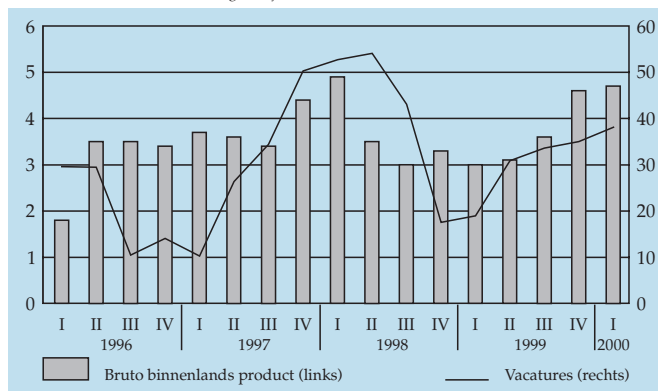
Het volume van het bruto binnenlands product in het tweede kwartaal van dit jaar is 4,1% groter dan in dezelfde periode van 1999. Dit blijkt uit de eerste ramingen die in het kader van de Kwartaalrekeningen zijn gemaakt. Al meer dan vier jaar ligt de economische groei in ons land boven de drie procent en voor het derde achtereenvolgende kwartaal is het stijgingspercentage zelfs hoger dan vier. Voor de eerste helft van dit jaar komt de groei uit op 4,4%, een half procentpunt hoger dan de jaargroei in 1999. Onze handel met het buitenland neemt in het tweede kwartaal fors toe. Het volume van zowel de invoer als de uitvoer stijgt met 9,2%, de hoogste percentages van de laatste twee jaar. Ook de ontwikkeling van de investeringen ligt in het tweede kwartaal hoger dan de groei van het BBP. Het groeitempo van de totale gezinsconsumptie, vlak daarentegen af. Het stijgingspercentage in het tweede kwartaal (3,0%) is het laagste sinds het vierde kwartaal van 1997. In het eerste kwartaal bedroeg de toename van de gezinsconsumptie nog 5,0%.

Vacatures

Bij particuliere bedrijven stonden eind maart 201 duizend vacatures open. In de twintig jaar dat het aantal openstaande vacatures door het CBS wordt gemeten is nog nooit een zo groot aantal vacatures geregistreerd. Vergeleken met eind maart vorig jaar ligt het aantal vacatures 55 duizend hoger, wat neerkomt op een stijging van bijna 38%. In december 1999 was het aantal vacatures nog 44 duizend groter dan in dezelfde periode van het jaar ervoor. Het aantal openstaande vacatures per 1000 banen is een indicatie voor de krapte op de arbeidsmarkt. Eind maart was deze verhouding bij particuliere bedrijven 37. Een jaar eerder stonden nog 28 vacatures open per 1000 banen terwijl de verhouding op 31 december vorig jaar gelijk was aan 32. Deze toename wijst op verder oplopende spanningen op de arbeidsmarkt. In bijna alle bedrijfstakken is de arbeidskrapte toegenomen. De zakelijke dienstverlening heeft de meeste moeite om de vacatures te vervullen. Vooral computerservice- en IT-bedrijven hebben binnen deze sector te kampen met een groot tekort aan personeel.

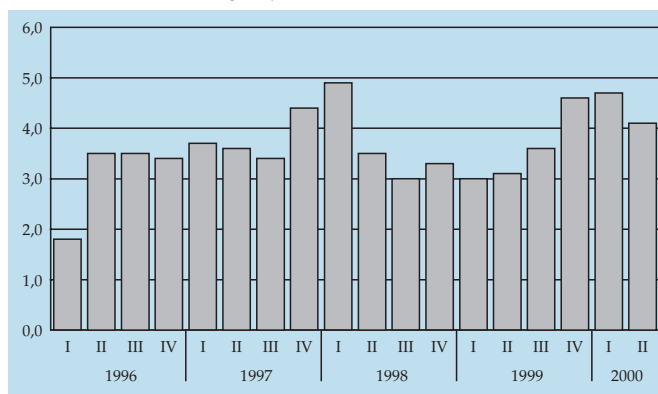
Bruto binnenlands product (volume) en vacatures

Procentuele mutatie t.o.v. het voorgaand jaar

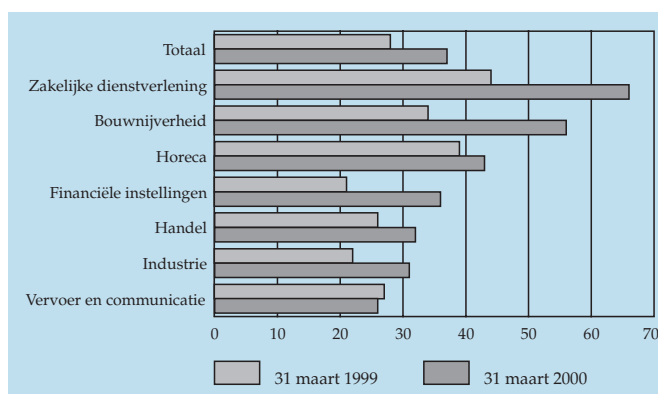

Bruto binnenlands product (volume)

Procentuele mutatie t.o.v. het voorgaand jaar

Aantal vacatures bij particuliere bedrijven per 1000 banen

Kerngegevens recente ontwikkelingen

Procentuele mutaties t.o.v. dezelfde periode het jaar daarvoor, tenzij anders aangegeven

	1993/97	1998	1999	1999		2000					
	gemidd.			3e kw.	4e kw.	1e kw.	2e kw.	april	mei	juni	juli
Economische kernvariabelen (volume)											
Bruto binnenlands product	2,6	4,1	3,9	3,6	4,6	4,7	4,1	–	–	–	–
Invoer goederen en diensten	5,2	8,0	6,3	6,0	6,5	8,0	9,2	–	–	–	–
Consumptie	2,0	4,1	3,8	3,6	3,3	4,3	2,9	–	–	–	–
Overheid	1,2	3,4	2,5	2,6	2,9	2,5	2,6	–	–	–	–
Gezinnen	2,1	4,4	4,4	3,4	3,4	4,5	3,1	2,8	4,0	2,6	–
Voedings- en genotmiddelen	1,4	0,8	1,0	1,9	2,1	3,4	1,9	–0,5	0,6	5,8	–
Duurzame consumptiegoederen	1,9	8,8	7,4	4,1	4,5	7,2	1,6	1,7	6,7	–3,3	–
Overige goederen	–	2,1	3,1	3,7	2,1	3,5	2,7	2,8	3,3	2,0	–
Diensten	–	4,0	3,5	3,5	3,6	4,2	4,0	3,8	4,0	4,1	–
Bruto investeringen in vaste activa	3,3	4,1	6,5	4,3	7,9	6,8	6,8	–	–	–	–
Bedrijven	3,5	3,4	7,0	4,5	8,1	6,6	6,8	–	–	–	–
Overheid	2,5	8,6	3,4	3,1	6,5	8,2	7,1	–	–	–	–
Uitvoer goederen en diensten	5,6	7,4	5,6	4,4	6,9	7,7	9,2	–	–	–	–
Productie (volume)											
Delfstoffenwinning	1,0	–2,4	–6,4	–9,7	–13,1	1,3	2,0	–6,4	8,3	–4,0	–
Industrie	2,8	3,3	3,5	2,4	6,8	5,5	5,0	4,4	1,0	6,1	–
Openbare nutsbedrijven	2,1	1,1	5,1	2,7	2,0	2,7	1,5	1,6	2,2	2,2	–
Bouwnijverheid	–0,2	3,1	5,8	3,9	8,8	7,9	4,0	2,5	14,7	–4,0	–
Prijzen											
Consumentenprijsindex	.	2,0	2,2	2,3	2,1	2,0	2,4	2,1	2,4	2,7	2,8
Productenprijzen industrie afzet	.	–2,4	0,2	2,1	6,4	10,8	12,3	11,0	12,8	12,9	11,4
Productenprijzen industrie verbruik	.	–5,6	1,9	6,0	13,6	20,9	19,5	17,0	20,8	20,4	17,4
Aardolie, North Sea Brent (in \$ per barrel)	17,93	13,43	17,99	20,68	23,89	26,68	26,76	23,30	27,33	29,66	28,74
Amerikaanse dollar (in gld)	1,75	1,98	2,07	2,10	2,12	2,23	2,36	2,33	2,43	2,32	2,35
Goud (in gld per 1 gram fijn)	21,20	19,24	18,94	17,86	20,71	21,32	21,70	21,38	21,92	21,80	21,71
Caio-lonen											
Particuliere bedrijven	2,1	3,1	2,8	2,4	3,0	3,3	3,4	3,5	3,4	3,3	3,3
Overheid	1,6	2,3	3,2	2,7	3,1	2,7	2,0	2,1	1,9	2,0	3,3
Gepremieerde en gesubsidieerde sector	1,3	2,7	3,0	1,7	2,7	3,1	3,7	3,3	3,4	4,5	4,7
Stemming 1) (in %)											
Orderpositie zakelijke dienstverlening	–	22,0	–7,0	–12,0	–3,0	3,0	–	–	–	–	–
Productenvertrouwen industrie	1,0	3,7	3,0	4,3	6,1	6,1	7,0	7,8	6,6	6,7	6,8
Consumentenvertrouwen	–1,8	17,4	14,0	18,0	20,7	25,6	25,9	26,2	24,8	26,8	24,6
Economisch klimaat	–8,5	16,2	5,2	12,2	19,5	28,7	27,6	29,7	26,4	26,6	24,7
Koopbereidheid	2,7	18,2	19,9	21,8	21,5	23,6	24,9	23,9	23,8	27,0	24,6
Arbeidsmarkt											
Aantal banen van werknemers (x 1 000)	5 730	6 177	6 373	6 424	6 473	–	–	–	–	–	–
Aantal vacatures (x 1 000)	58	126	164	157	168	201	–	–	–	–	–
Geregistreerde werklozen 2) (x 1 000)	436	287	221	212	189	217	173	195	173	171	–
Aantal uren uitzendkrachten	14	6	–13 4)	–15	–15	–9	–	–	–	–	–
Uitgesproken faillissementen 3)	3	–8	–6	–16	–1	–2	–	–17	31	–	–
Geld en krediet											
Koersindex voor aandelen, algemeen	23	26	26	6	25	28	22	22	21	22	20
Europese liquiditeitsmassa (M3)	–	–	6	6	7	7	7	7	7	7	–
Spaartegoeden	4	4	7	7	7	4	4	4	5	4	–
Verstrekt consumentief krediet	9	7	11	14	6	10	5	2	18	–5	–
Rente (in %)											
Depositorente ECB	–	–	1,7	1,50	1,83	2,33	3,08	2,75	2,75	3,25	3,25
Daggeldrente	4,5	3,2	2,7	2,5	2,8	3,3	4,0	3,7	3,9	4,3	4,3
Rendement op staatsobligaties	6,1	4,5	4,4	4,8	5,1	5,4	5,3	5,2	5,4	5,3	5,4
Hypotheekrente	6,8	5,6	5,1	5,1	5,4	5,6	5,7	5,7	5,7	5,8	–

1) Saldo van positieve en negatieve antwoorden in procenten van het totaal.

2) Driemaandsgemiddelden opgenomen onder de middelste maand.

3) Bedrijven en instellingen exclusief eenmanszaken.

4) Reeksbreuk.

– = Gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

Kernindicatoren internationaal

Procentuele mutatie t.o.v. het voorgaand jaar

	1998				1999				2000	
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II
Bruto binnenlands product (volume)										
Nederland	4,9	3,6	3,0	3,3	3,0	3,1	3,6	4,6	4,7	4,1
EU15	3,4	2,7	2,5	2,0	1,9	2,0	2,5	3,0	3,3	–
Japan	–2,9	–1,1	–3,2	–3,1	–0,4	0,7	1,0	0,0	0,7	–
Verenigde Staten	4,6	4,0	3,9	4,7	3,9	3,8	4,3	4,6	5,1	5,2
Consumentenprijsindex (geharmoniseerd)										
Nederland	1,9	2,3	1,5	1,5	2,0	2,0	2,1	1,9	1,6	2,1
EU15	1,4	1,6	1,3	1,0	1,0	1,0	1,2	1,5	1,9	1,8
Japan	2,0	0,4	–0,2	0,5	–0,1	–0,3	0,0	–1,0	–0,7	–0,7
Verenigde Staten	1,4	1,6	1,6	1,5	1,7	2,2	2,3	2,6	3,2	3,3
Werkloosheid (percentage beroepsbevolking)										
Nederland	4,7	4,5	4,1	3,8	3,8	3,6	3,4	3,3	2,8	2,8
EU15	10,2	10,0	9,9	9,7	9,5	9,2	9,1	8,9	8,7	8,4
Japan	3,7	4,1	4,2	4,4	4,6	4,7	4,7	4,7	4,8	4,7
Verenigde Staten	4,7	4,4	4,5	4,4	4,3	4,3	4,2	4,1	4,1	4,0

– Gegevens nog niet beschikbaar.

Bron: OECD.

Consumptie: matige groei duurzame goederen

Het volume van de binnenlandse consumptieve bestedingen door gezinnen is in het tweede kwartaal 3,1% groter dan in hetzelfde kwartaal vorig jaar. Dit groeicijfer is lager dan dat in de voorgaande kwartalen, maar nog steeds relatief hoog. Door de sterke toename in het eerste kwartaal van 2000 ligt het groeicijfer voor het eerste halfjaar in dezelfde orde van grootte als de hoge jaargroei over 1999. De geringere volumetoename is voornamelijk het gevolg van de ontwikkeling bij de duurzame goederen. Het volume van de bestedingen in het tweede kwartaal is 1,6% groter dan in het tweede kwartaal van 1999. Dit is het laagste groeicijfer sinds het eerste kwartaal van 1996. Vooral aan nieuwe auto's is veel minder uitgegeven dan in het tweede kwartaal van 1999. Toen lag het niveau wel zeer hoog. Aan voedings- en genotmiddelen is 1,9% meer besteed. Voor deze categorie is dat een betrekkelijk hoog stijgingspercentage. Vooral ijs en dranken zijn meer in trek. Het volume van de consumptie van diensten is 4,0% groter dan in dezelfde periode vorig jaar. De ontwikkeling van deze bestedingen is vrij stabiel.

Productie industrie: breed gedragen stijging

Het volume van de productie in de industrie in juni is 6,1% groter dan in dezelfde maand van het jaar ervoor. Dit is het hoogste maandelijkse groeicijfer van dit jaar. Vooral in de aardolie, chemie en rubberindustrie is de toename fors. Ook in de textiel-, kleding- en lederindustrie en de voedings- en genotmiddelenindustrie ligt het productievolume flink hoger.

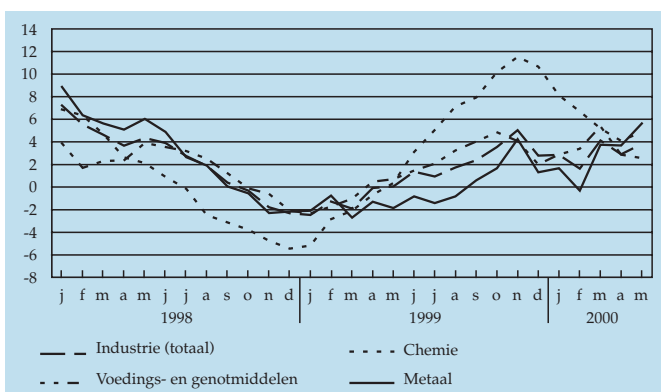
Door incidentele ontwikkelingen zoals een groter aantal werkdagen of gunstigere weersomstandigheden kan een maandelijks groeicijfer sterk fluctueren. Een rustiger beeld ontstaat door een gemiddelde over een aantal maanden te nemen. In de grafiek is een driemaands voortschrijdend gemiddelde genomen, waarbij dit gemiddelde is gecentreerd op de middelste maand. In de loop van 1999 kent de industriële productie een duidelijk herstel na de terugval aan het einde van 1998. Met name in het laatste kwartaal trekt de groei flink aan. In het eerste halfjaar ligt het groeitempo minder hoog dan in het laatste kwartaal van vorig jaar.

Consumentenprijzen: inflatie loopt licht op

De inflatie is in juli verder opgelopen. Vergeleken met dezelfde maand vorig jaar liggen de prijzen nu 2,8% hoger. Vorige maand lag de inflatie nog 0,1 procentpunt lager. De energieprijzen stegen het meest. Vooral aardgas is in juli flink duurder geworden vergeleken met juni (5,5%). Dit vindt zijn oorzaak voornamelijk in de halfjaarlijkse aanpassing van de gasprijzen aan de marktprijzen van gasolie. De aardgasprijs is daar, zij het met enige vertraging, aan gekoppeld. De aanpassing die nu plaatsvindt is gebaseerd op de stijging van de gasolieprijzen in de periode tussen november 1999 en april dit jaar. De tarieven voor elektriciteit zijn de afgelopen maand met 1,4% gestegen. Ook de prijzen voor huisvesting zijn deze maand gestegen. Dit heeft te maken met de jaarlijkse aanpassing van de huren per 1 juli. Voorlopige cijfers komen uit op een gemiddelde huurstijging van 2,6%. Vorig jaar stegen de huren met 3,0%. Sinds 1991 (5,9%) is de hoogte van de huuraanpassing steeds verder afgenomen. Dit jaar ligt de huurstijging voor het eerst sedert juli 1980 beneden het inflatiecijfer over de maand juli.

Productie industrie (volume)

Procentuele mutatie t.o.v. het voorgaand jaar (gemiddelde dagproductie, driemaandsgemiddelde)

Producentenprijzen: prijs aardolie bepalende factor

De prijzen van grondstoffen en halfabrikaten die de industrie verbruikt liggen in juli 17,4% hoger dan in juli 1999. Geïmporteerde grondstoffen zijn veel meer in prijs gestegen dan de uit Nederland afkomstige. Vergeleken met juni van dit jaar zijn de verbruiksprijzen met 0,2% gestegen. De afzetprijzen van Nederlandse industriële producten liggen in juli 11,4% hoger dan in juli 1999. Ten opzichte van juni zijn de prijzen met 0,3% gestegen. De afgelopen twee jaar zijn de ontwikkelingen van de producentenprijzen vooral bepaald door de prijsontwikkeling van ruwe aardolie. In de eerste helft van dit jaar stuwde de duurdere aardolie de producentenprijzen op. In juli lag de prijs van een barrel echter bijna 0,9 dollar lager dan in juni. Daarom zijn de producentenprijzen in juli minder gestegen dan in de maanden ervoor. In augustus is de prijs van ruwe olie weer gestegen. Op vrijdag 25 augustus was de prijs van een vat ruwe olie 30,36 dollar. Berichten over slinkende olievoorraden hebben de prijs verder opgedreven. De OPEC-landen hebben aangekondigd voorlopig hun productie niet op te zullen voeren.

Producentenvertrouwen: stemming blijft positief

De ondernemers in de industrie houden vertrouwen in de economie. In juli komt de indicator uit op 6,8, wat een fractie hoger is dan in juni. Vooral het oordeel over de verwachte bedrijvigheid draagt bij aan de iets optimistischere stemming. De oordelen over de te verwachten bedrijvigheid en de voorraden gereed product zijn in juli nagenoeg onveranderd vergeleken met de maand ervoor. Voor de komende maanden rekenen de industriële ondernemers op een verdere stijging van de afzetprijzen van hun producten.

Consumentenvertrouwen: blijft op hoog niveau

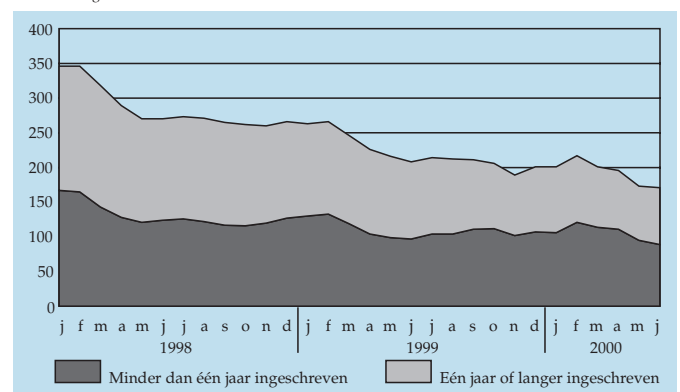
De Nederlandse consument blijft in augustus onveranderd optimistisch gestemd over de economie. De indicator van het consumentenvertrouwen komt in augustus uit op 26. Dit is een fractie hoger dan het cijfer in juli. Het oordeel over het economisch klimaat en de koopbereidheid zijn nauwelijks veranderd. Al het gehele jaar is het vertrouwen van de consument in de economie constant op hoog niveau. Over het algemeen is de consument in de zomermaanden iets positiever dan in de wintermaanden. Dit jaar is een dergelijke opleving uitgebleven. Na correctie voor het seizoeneffect ligt de indicator van het consumentenvertrouwen in juli en augustus iets lager dan in het eerste halfjaar. Ook het seizoengecorrigeerde cijfer blijft echter hoog.

Werkloosheid: verder gedaald

Het aantal geregistreerde werklozen is in de maanden mei-juli uitgekomen op 171 duizend. Vergeleken met dezelfde periode een jaar eerder is dit een daling van 38 duizend, wat neerkomt op een daling van ongeveer drieduizend per maand. Het aantal geregistreerde werkloze jongeren is fors afgenomen vergeleken met een jaar eerder. Van de 171 duizend werklozen zijn in de periode mei-juli 18 duizend jonger dan 25 jaar, wat gelijk is aan 2,0% van de overeenkomstige beroepsbevolking. In vergelijking met dezelfde periode vorig jaar is de jeugdwerkloosheid bijna gehalveerd. In andere leeftijdscategorieën is de werkloosheid veel minder gedaald. De jongeren hebben meer geprofiteerd van de aanhoudende vraag naar arbeid als gevolg van de hoogconjunctuur van het afgelopen jaar. Er staan 82 duizend werklozen langer dan een jaar ingeschreven bij het arbeidsbureau. Dit aantal is het afgelopen jaar fors gedaald.

Geregistreerde werkloosheid

Driemaandsgemiddelde (x 1 000)

● Economische ontwikkelingen in vogelvlucht

Economische groei en werkloosheid

De internationale conjunctuur trekt in het eerste kwartaal aan. In het eerste kwartaal van dit jaar is de toename van het bruto binnenlands product voor veel landen groter dan de jaargroei in 1999. Wel heeft de schrikkel dag in het eerste kwartaal een positieve invloed op het groei-cijfer. In de Verenigde Staten blijft de economie zich voorspoedig ontwikkelen. Het groei-cijfer ligt in het eerste kwartaal boven de 5%. In het tweede kwartaal neemt het ontwikkelingstempo zelfs nog een fractie toe. Wel lijkt er een verschuiving in de samenstelling van de groei plaats te vinden. De ontwikkeling van de gezinsconsumptie is iets minder onstuimig dan in de afgelopen twee jaar. Vooral de overheidsbestedingen en de investeringen in de voorraden nemen sneller toe. Opvallend is de sterke toename van de groei in het eerste kwartaal in België. De Belgische economie is sterk afhankelijk van de economische situatie in Duitsland en Frankrijk. Met name de Duitse economie bloeit weer op na een periode met matige groei-cijfers. Het economisch herstel van Duitsland zet in het tweede kwartaal door. Volgens een eerste raming van de Bundesbank komt de economische groei uit op 3,25%, ruim 1%-punt hoger dan in het eerste kwartaal. De ontwikkeling van de geregistreerde werkloosheid weerspiegelt de gunstiger economische ontwikkeling in veel landen. Bij een vergelijking van de werkloosheidscijfers tussen landen moet wel rekening worden gehouden met het feit dat de definities iets kunnen verschillen. Voor de meeste landen ligt de werkloosheid als percentage van de beroepsbevolking in het eerste kwartaal lager dan in het overeenkomstige jaarcijfer van 1999. Alleen in Japan stijgt de werkloosheid iets. Met name de laatste jaren zijn de prestaties van de Japanse economie vrij matig. Nederland kent van de beschouwde landen relatief de minste werklozen. In het eerste kwartaal van dit jaar stond slechts 2,8% van de beroepsbevolking als werkloos geregistreerd. Een afname van 0,8%-punt vergeleken met een jaar eerder. Ook in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk is de werkloosheid relatief gering. Spanje heeft van de landen in de EU15 de hoogste werkloosheid. Ook in Finland is de werkloosheid vrij hoog ondanks de hoge groei-cijfers van de laatste jaren.

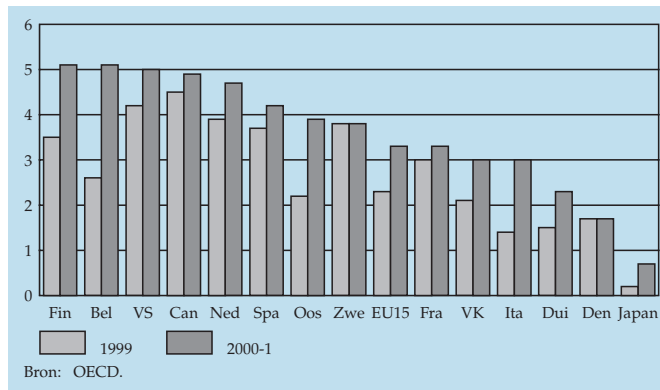
Inflatie en rente-ontwikkelingen

De inflatie binnen de EU15 is in juni en juli opgelopen. De ontwikkeling van de olieprijs is hiervan een belangrijke oorzaak. Deze ontwikkeling werkt deels vertraagd door, zodat eerdere prijsstijgingen van ruwe aardolie nu pas zichtbaar zijn in de ontwikkeling van het prijsindexcijfer. Naast de duurdere olie speelt voor de landen in de eurozone de zwakte van de euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar en de Japanse yen een rol, waardoor de invoerprijzen zijn gestegen. De prijsontwikkelingen in de verschillende landen binnen de EU15 lopen vrij parallel, zodat de relatieve posities nauwelijks veranderen. Een uitzondering vormt onder andere Nederland. Aan het begin van dit jaar had Nederland nog één van de laagste inflatiecijfers van de EU15. Nu behoort Nederland tot de middenmoot. In Denemarken is de inflatie daarentegen vrij stabiel, zodat de relatieve positie van dit land binnen de EU15 is verbeterd. Ierland heeft tot nu toe in alle maanden de hoogste inflatie binnen de EU15 gehad. In het Verenigd Koninkrijk stegen de prijzen het minst. Ook in Zweden, Frankrijk en Duitsland was de inflatie relatief gering. Ook in de Verenigde Staten toont de inflatie een stijgende tendens, hoewel de maandelijkse prijsstijgingen vrij sterk fluctueren. In Japan daalt het gemiddelde prijsniveau. Wel zijn de prijsdalingen geringer dan vorig jaar.

De inflatie en de verschillende indicatoren van de rente hangen samen. Een indicator voor de lange rente is het rendement op staatsobligaties. Omdat staatsobligaties voor een lange termijn worden afgesloten zijn in deze leningen onzekerheden omtrent de toekomst verdisconteerd, zoals die met betrekking tot de ontwikkeling van de inflatie. In de loop van 1999 is de lange rente in de Verenigde Staten en de eurozone toegenomen. In 2000 neemt de lange rente eerst af. De laatste maanden ligt de lange rente weer iets hoger. De Nederlandse lange-termijn rente loopt nagenoeg gelijk met die van de eurozone. In Japan is de rente veel lager dan in de EU15 en de Verenigde Staten. Bovendien is de ontwikkeling met name sinds medio van het vorig jaar vrij stabiel.

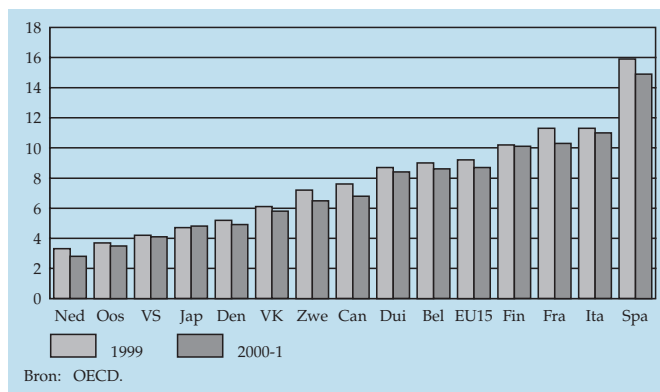
Bruto binnenlands product (volume)

Procentuele mutatie t.o.v. het voorgaand jaar

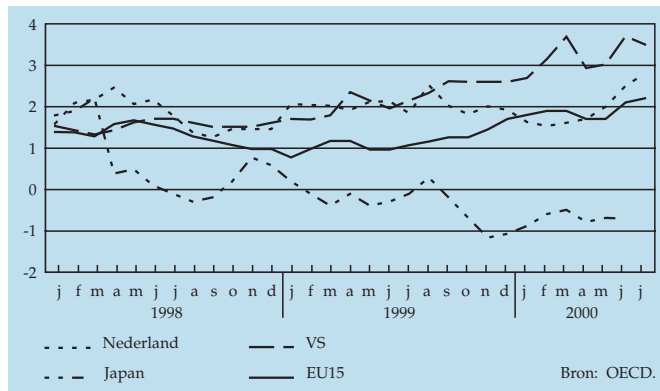
Werkloosheid (gestandaardiseerd, seizoengecorrigeerd)

Percentage van de beroepsbevolking

Geharmoniseerde consumentenprijsindex

Procentuele mutatie t.o.v. het voorgaand jaar

Rendement op staatsobligaties

%

